

BIAFRA, likovna grupa, djelovala u Zagrebu 1970–78. Osnovani su je kipari B. Bunić, S. Gračan, R. Petrić i M. Vuco. Članovi su bili kipari *Branko Bunić* (1970), *Stjepan Gračan* (1970–78), *Stanko Jančić* (1970–75), *Ivan Lesiak* (1971–78), *Ratko Petrić* (1971–78), *Miro Vuco* (1970–78) i *Đurđa Zanoški* (1975–78) te slikari *Vlado Jakelić* (1972–74), *Ratko Janjić-Jobo* (1970–71), *Zlatko Kauzlaric-Atač* (1970–78), *Rudolf Labaš* (1971–78) i *Emil Robert Tanay* (1971–78). Grupa je nastojala aktualizirati pitanja suvremenoga humanizma u kult. i društvenom smislu, uz ostalo i polemičkim odnosom prema vlastitoj sredini i apstraktnim lik. smjerovima šezdesetih godina. Zastupala je ekspresivnu i angažiranu figuraciju, unosila naturalističke postupke i snažna izobličenja (Vuco, Gračan). Izložbe i akcije grupe priređene su u Zagrebu, Osijeku, Varaždinu, Koprivnici, Metkoviću, Opuzenu, Karlovcu, Splitu, Mostaru i Beogradu, često na ulicama i otvorenim prostorima. Grupa je sudjelovala na izložbi »Mir 75« u Slovenj Gradecu (1975), na XXIX. salonu mlade skulpture u Parizu (1977) i na izložbi »Aktualnosti iz hrvatske likovne umjetnosti« u Beogradu (1977).

LIT.: *D. Erceg*, Nismo društveni balast, *Vjesnik*, 25. IV. 1970. — *Đ. Kadijević*, Nojeva barka, *NIN*, 26. III. 1972. — *Z. Rus*, Najnovija vizuelna eskalacija Biafre, *Oko*, 24. VII. 1975. — *V. Gudac*, Ironija jednog angažmana, *Pitanja*, 1977, 11–12, str. 118–131. — *V. Maleković*, Ponor između čovjeka i djela, *Vjesnik*, 26. IX. 1978. — *J. Depolo*, Razlaz Biafre — kriza, rezignacija ili hepening, *Oko*, 19. XI. 1978. — *Z. Rus*, Biafra — umjesto predgovora (katalog), Zagreb 1978. — *I. Šimat Banov*, Slučaj Biafra, *ŽU*, 1980, 29–30. Z. Poz.

BIANCHI, Carlo Federico, povjesničar i konzervator (Zadar, 30. XI. 1809 — 16. IV. 1891). Bio zadarski kanonik. God. 1855. objavio *Povijest relikvije Sv. Šimuna L. Fondre* (napisanu u XVII. st.), s komentarom. Izdao povijest zadarske nadbiskupije s podacima o gradnji crkava i samostana i izradi umjetnina u Zadru i okolici. God. 1883. nadzirao istraživanje ranosrednjovj. crkve Stomorice u Zadru. Opisao i druge arh. nalaze u Zadru u XIX. st.

BIBL.: *Zara cristiana*, I, II. Zadar 1877, 1879; *Antichità romane e medioevali a Zara*, Zadar 1883; *Fasti di Zara*, Zadar 1888. I. Pet.

BIBIĆ, Petar, grafičar i slikar (Velušić kraj Drniša, 3. II. 1893 — Beograd, 17. I. 1971). Studirao kiparstvo u Pragu (1913–22). Do 1930. djeluje u Splitu, potom u Srbiji. Radio je drvoreze i bakropise vješto crtane i rezane (*Sv. Jure*, 1923); bavio se slikarstvom (krajolici i vedute u ulju i akvarelu) i kiparstvom (nakon 1945). Između ostalog izrađivao je ex librise, plakate i medalje. Samostalno je izlagao u Novom Sadu (1920), Splitu (1921, 1923, 1924, 1926, 1929, 1930), Sarajevu (1927) i Skoplju (1935). Nekoliko njegovih grafika čuva se u Galeriji umjetnina u Splitu.

LIT.: *K. Prijatelj*, Ivan Galić i njegov salon (katalog), Split 1961. — *Jugoslavenska grafika 1900–1950*, Beograd 1977. — *Ex libris* (katalog), Split 1993. R.

BIBINJE, selo *JI* od Zadra, spominje se u XIII. st. Jezgra sela s kućama ambijentalne vrijednosti smještena je na malom poluotoku. Župna crkva Sv. Roka sagrađena je 1673. na mjestu starije, produžena 1854, kada je

BIAFRA, posljednja izložba u Zagrebu 1978.

sagrađena i nova klasicistička fasada. Na mjestu Banska punta nađeni su ostaci ant. arhitekture, na rtu Pulja ostaci crkve Sv. Ivana iz 1376.

BIBLIA SOLLEMNIS → SVEČANA BIBLIJA ZAGREBAČKE KATEDRALE

BIBLIJA, zbirka knjiga Staroga i Novoga zavjeta, glavni izvor i temelj kršč. vjere, zbog čega se zove i *Sveto pismo*. Prema sadržaju knjige se dijele na povijesne, poučne i proročke. Knjige Staroga zavjeta gotovo su sve napisane na hebrejskom jeziku, manjim dijelom na grčkom i aramejskom, dok su knjige Novoga zavjeta napisane na grčkom i aramejskom. Već u prvim stoljećima kršćanstva prevedena je na suvremene jezike. Na lat. jezik kompletnu je Bibliju preveo Sv. Jeronim krajem IV. i poč. V. st. Taj je prijevod dobio naziv *Vulgata* dok su raniji prijevodi nazvani *Italia*. Sv. Ćiril i Metod su oko 860. preveli velik dio Biblije na starosl. jezik u liturgijskim knjigama. Na narodni su jezik dijelovi Biblije kod Hrvata prevedeni od XIV. st.

U kršč. je svijetu B. bila već od prvih stoljeća snažan izvor lik. stvaraštva u svim granama umjetnosti, a do kasnoga srednjeg vijeka, uz apokrifne i lucidare, bila je gotovo jedini izvor lik. tema. U prva tri stoljeća u slikarstvu katakomba i skulpturi sarkofaga javljaju se pretežno simboličke i eshatološke teme i to prikriveno, tako da se biraju motivi koji svoje analogije imaju u grčko-rim. mitologiji. Od IV. st. dalje prevladavaju poučne, moralizatorske i juridičke teme, dok simboličke traju i dalje. U doba romanike počinju se javljati narativne scene koje svoj vrhunac dosežu u doba kasne gotike i koje traju sve do danas. U tim je prikazima uvijek prisutna religiozna i moralna poruka. Simboličke teme, usporedo s ostalima, traju od prvih stoljeća do danas. Najstariji i najčešće prikazivan motiv iz Biblije je križ u najraznovrsnijim oblicima, od prikrivenoga simbola do dramatizirane pripovijetke.

Biblija, pak, kao knjiga i sama je uvijek bila posebno opremana i likovno dekorirana i ilustrirana, bilo kompletno bilo u dijelovima. Likovni sadržaj i bogatstvo dekoracije i ilustracije ovise o vremenu i prostoru u kojima su te knjige nastajale. Pojava iluminiranja Biblije u nas išla je, s neznatnim zaostatkom, ukorak sa svjetskim kretanjima. Najstariji sačuvani rukopis Biblije u našim stranama, i to samo Novi zavjet, jest *Splitski evanđelistar* iz VIII. st., pisan latinski, poluuncijalnim pismom, u kojemu ima tek nekoliko crteža.

Iz doba romanike očuvano je više lat. Biblija, koje su i bogato iluminirane *Velika Biblija*, iz XI. st., pisana karolinom, u dominikanskom samostanu u Dubrovniku, *Biblija* u samostanu Sv. Frane u Šibeniku, te zagrebačka *Radonova Biblija* (danas u Beču). Od Biblija pisanih goticom posebno se ističe raskošno iluminirani rukopis *Svečana Biblija zagrebačke katedrale* u Metropolitani u Zagrebu (MR 159), iz XIV. st., te još nekoliko Biblija u istoj biblioteci iz XIV. st., kao što su MR 63, MR 94 i MR 156.

Na glagoljici se B. očuvala samo u liturgijskim knjigama: najstarija, tzv. *Fragment Grškovičeva apostola* (u Arhivu HAZU) iz XI. st., te niz drugih bogato iluminiranih rukopisa od kojih je najraskošniji *Hrvojev misal* s kraja XIV. st. (danas u Carigradu).

ilustracija na str. 87

LIT.: *Minijatura u Jugoslaviji* (katalog) Zagreb 1964.

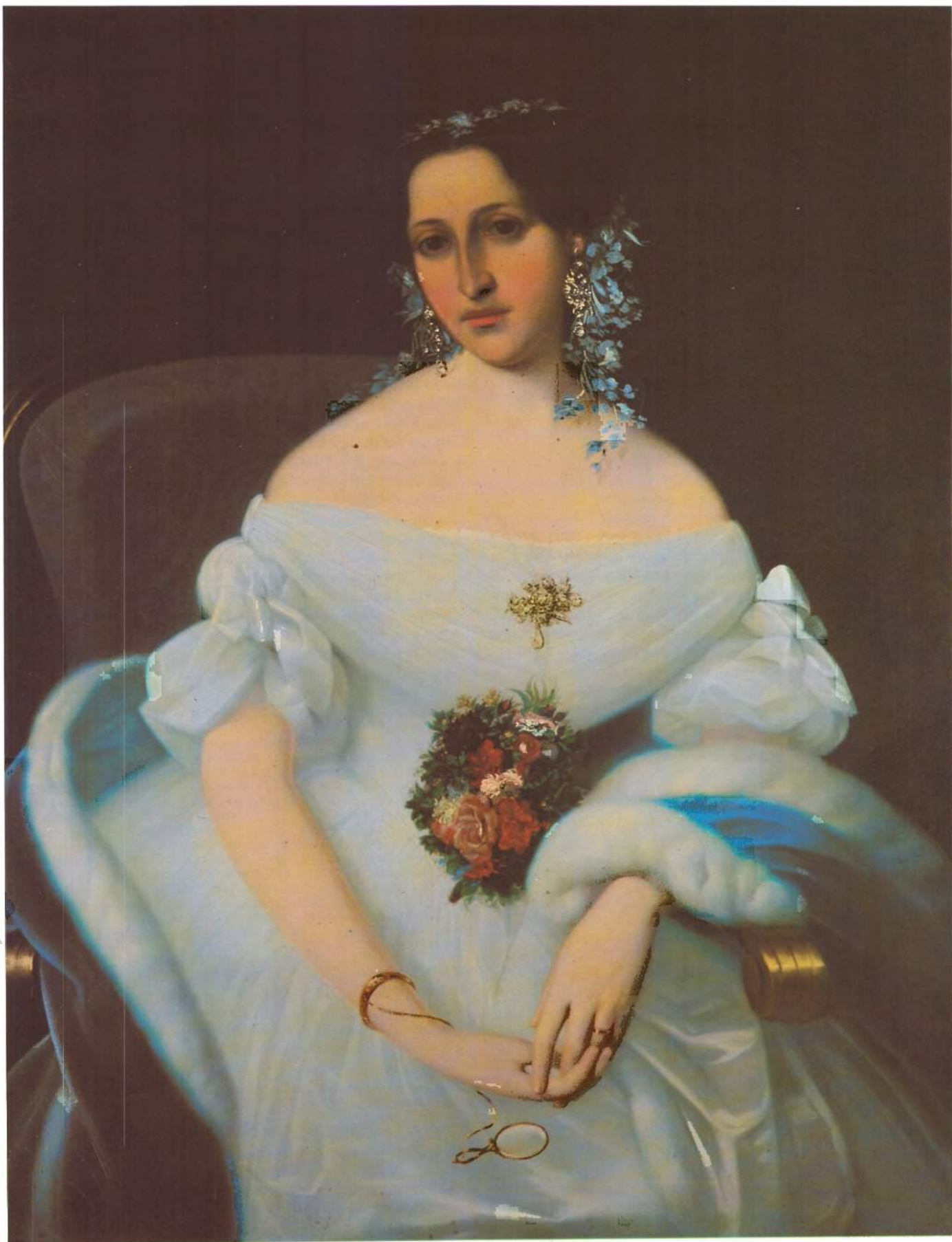
A. Bad.

BIČANIĆ, Josip, naivni kipar (Sadilovac u Lici, 19. III. 1928). Izučio drvorezbarski zanat. Oblikovanjem drva bavi se od rane mladosti, a intenzivnije kiparstvom od 1968. Motivi Bičanićevih skulptura su likovi ili skupine meditativnog karaktera (*Usnula*, *Na odmoru*), te žanr-prozor iz života slavonskog seljaka (*Berač grožđa*). Od 80-ih radi obojene reljefe u drvu (*Narodenje*). Samostalno izlagao u Novoj Gradiški, Bujama, Novigradu, Umagu, Zagrebu, Torinu, Zlataru, Iloku. Sudjelovao na skupnim izložbama u zemlji i inozemstvu.

LIT.: *J. Baldani*, Josip Bičanić (katalog), Ilok 1980. — *A. Bauer*, Josip Bičanić, skulpture (katalog), Nova Gradiška 1986. V. G. Č.

BIDERMAJER (Biedermeier, Biedermaier), stilska pojava u umjetnosti sr. Europe otprilike između 1815–48, izdanak ili odjek klasicizma. Naziv je kombinacija imena Biedemann i Bummelmaier koja su 1848. nadjenuća dvojici malograđana u Münchenskom satiričkom listu »Fliegende Blätter«. Tako riječ b. označuje atmosferu građanina koji voli svoj dom, zaokupljen je svojom obitelji, postaje imućniji, pomalo se potvrđuje na kulturnom i političkom planu. Pojam b. je vezan u prvom redu za predmete interijera i dnevnoga života: pokućstvo, tapete, ogledala, odjeća, nakit, cvjetni aranžmani. Bidermajerskomu građanskom domu pripadaju stakleni

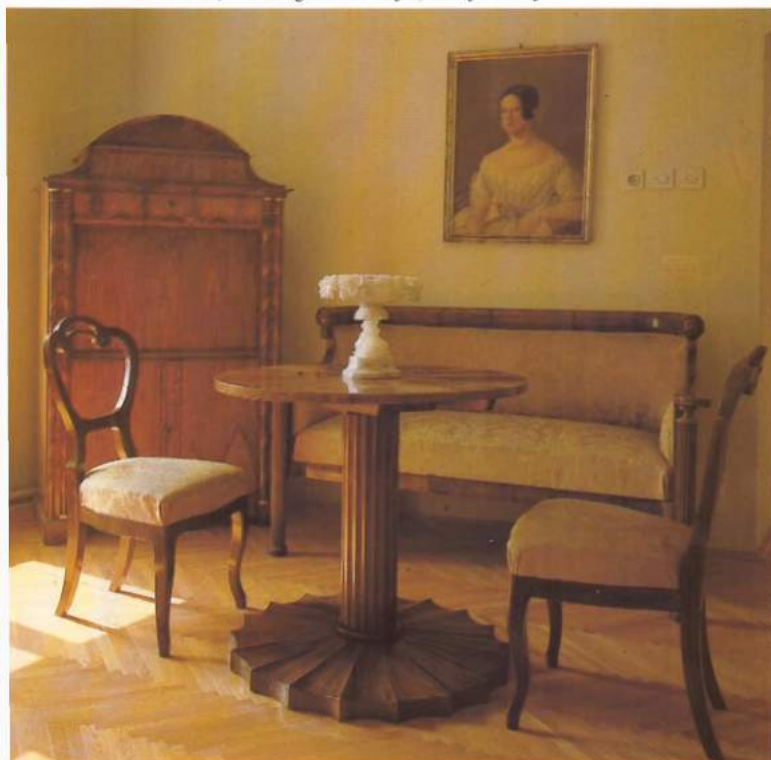
BIDERMAJER, M. Stroy, *Portret Lujze Pesjakove*. Ljubljana, Narodna galerija

BIDERMAJER, minijturni portret. Zagreb, Hrvatski povijesni muzej

i porculanski predmeti (najpoznatiji bečki porculan Alt-Wien) kao i portreti, osobito minijature članova obitelji. B. se razvio u Beču i drugim austr. gradovima, a proširio se i u Hrvatskoj. Po muzejima (Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, Gradski muzej u Varaždinu, Muzej Slavonije u Osijeku), i privatnim stanovima ima mnoštvo bidermajerskih uporabnih i dekorativnih predmeta. Smatra se da su mnogi uvezeni, no i domaća proizvodnja je bila znatna (staklane u Osretku kraj Samobora, Zvečevu, Mirin-Dolu, Mrzloj Vodici, manufakture kamenine Vojkfijsa i Lellisa u Krapini i Kriegera i Barbota u Zagrebu, manufaktura kapa i lakiranih kožnih predmeta J. Tömöra u Zagrebu). Osim uvezena pokućstva (iz Beča, Graza i Praga) radili su i domaći stolari, među kojima su poznati I. Kraft oko 1824. u Zagrebu i A. Goger oko 1834. u Varaždinu. Bidermajersko je

BIDERMAJER, salonska garnitura. Osijek, Muzej Slavonije

pokućstvo udobno i funkcionalno, solidno izvedeno od domaćih vrsta drva, ulašteno. Nasloni stolaca imaju oblik palmete, lepeze ili okvira ispunjena umetnutim šipkama. Stolci i sofe presvučeni su tkaninama svijetlih boja (ružičasta, svijetlozelena, blijedoljubičasta), prugastim i s cvjetićima. Komode su urešene stupićima i polustupićima, kao i ormari koji imaju istaknute profilirane završne vijence. Ponegdje se mjesto nogu stolova i stolaca javljaju grifoni, labudi i sl. Pri kraju razdoblja bidermajera na pokućstvu se pojavljuju i neogotički motivi. Rašireni su predmeti od lijevana željeza: svjetiljke, vrtne ograde, nadgrobnici (bana I. Gyulaya u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu, 1831). Za bidermajerski interijer karakteristični su minijturni portreti koji su imali ulogu fotografija u današnjim stanovima. Većim su dijelom radovi anonimnih, uglavnom putujućih slikara, a samo pojedini imaju umjetničke kvalitete (M. Stroy, I. Zasche, J. Stager, J. Ziegler, M. Brodnik u tzv. zagrebačkom krugu). Četrdesetih godina pojavljuje se dagerotipija (dagerotipisti u Zagrebu N. Novaković, J. Strohberger) pa fotografija zamjenjuje minijaturu.

U arhitekturi b. ima osnovicu u klasicizmu, koji gubi glavnu karakteristiku — težnju za monumentalnošću, i prilagođuju se građanskim potrebama. Formalne su oznake bidermajerske arhitekture dekorativna uporaba luka, razdjelni vijenci pod prozorima prvoga kata, profilirani potkrovnji vijenci i, gdje gdje, dekorativni elementi u štuk i terakoti na pročelju kuće (staro kazalište na Markovu trgu u Zagrebu). U doba bidermajera djeluju u Zagrebu graditelji B. Felbinger, A. Brdarić, A. Cragnolini. Uz derivat klasicizma održava se u arhitekturi, osobito crkvenoj, kasnobarokna tradicija (crkve po Vojnoj krajini, Felbingerovi projekti katedrale u Đakovu i kapele Sv. Duha u Zagrebu). Također su u modi vrtovi uz građanske kuće, parkovi i vrtne arhitektura (Maksimir, Južna i Sjeverna promenade u Zagrebu, parkovi uz dvorce u Zagorju).

Začetnici i glavni predstavnici bidermajerskoga slikarstva su bečki slikari F. G. Waldmüller, P. Kraft, F. Amerling, T. Eybl, M. von Schwind i Bavarac C. Spitzweg. Motivi su im portreti sa štafažom, žanr-prizori i pejzaži. Uz njih se osjećaju i utjecaji nazarenaca i romantičnih struja. U Hrvatskoj slikaju portrete M. Stroy i I. Zasche u Zagrebu, A. Keller u Varaždinu, I. Simonetti na Rijeci, J. Pavlović i V. Poiret u Dalmaciji, F. Giffinger u Osijeku, F. Pfälz iz Vinkovaca, J. Isajlović iz Dalja. Bidermajerski pejzažist je H. Conrad v. Hötendorf u Osijeku, a vedute slikaju riječki slikari A. Manzoni i L. Butti. Crkvenim slikarstvom bavio se Karlovčanin F. Hamerlić.

LIT.: O. Klobučar, Tvorica kamenine u Zagrebu, Iz starog i novog Zagreba, I, Zagreb 1957. — A. Bulat-Simić, Vjekoslav Karas, Zagreb 1958. — Ista, Matija Brodnik, Iz starog i novog Zagreba, II, Zagreb 1960. — Slikarstvo XIX stoljeća u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961. — K. Prijatelj, Juraj Pavlović, Split 1962. — M. Despot, Josip Tömör, zagrebački trgovac, obrtnik i manufakturnist, Iz starog i novog Zagreba, III, Zagreb 1963. — B. Vizintin, Ivan Simonetti, Zagreb 1965. — A. Simić-Bulat, Mihael Stroy, Zagreb 1967. — Ista, Četiri minijature Ivana Zaschea, Iz starog i novog Zagreba, IV, Zagreb 1968. — Ista, Slikar Ljudevit Cetinović, Peristil, 1969—70, 12—13. — L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971. — I. Maroević, Fridrik Hamerlić u Kamenskom, Vijesti MK, 1973, 2. — S. Staničić, Namještaj zagrebačkog stolara Ivana Krafta iz godine 1824, Iz starog i novog Zagreba, V, Zagreb 1974. — V. Ladović, Oslikani ciljevi građanskog streljačkog društva u Zagrebu, ibid., — M. Schneider, Ivan Zasche, Zagreb 1975. — O. Švajcer, Klasicistički i bidermajerski portreti u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, ŽU, 1979, 28. — Ista, Hötendorf, Zagreb 1982. — Hrvatski narodni preporod (katalog), Zagreb 1985. — O. Švajcer, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987—1988. — M. Obad-Šitarović, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. R.

BIDPAJEVE INDIJSKE BASNE (Husajn Wa'iz al-Kašifi Anwar-i-Suhajli), perzijski rukopis iz 1519, čuva se u Arhivu Hrvatske u Zagrebu (Ms. 132). Bogato urešen ornamentima i 31 minijaturom koje ilustriraju basne. Ljudski i životinjski likovi u pretežno crnoj, narančastoj i smeđoj boji ističu se na svijetlim pozadinama (svijetloljubičastoj, svijetloplavoj, ružičastoj i zlatnoj). Uz njih ima mnogo cvijeća i drveća.

LIT.: S. Bajraktarević, Ottenfelsova orijentalistička zbirka u zagrebačkom Državnom arhivu, Zbornik Hrvatskoga instituta JAZU, 1959, 2. R.

BIENNALE MLADIH, izložba mladih umjetnika bivše Jugoslavije u organizaciji Moderne galerije u Rijeci; održavala se 1960—91. svake druge godine izuzev 5. biennala (1969) na kojem je pomaknuta i dobna granica sa 32 na 35 godina. Izložba je pratila i promovirala suvremena lik. kretanja: enformel (1962), geometrijska apstrakcija (1966), pop-art, novi realizam (1969), nova slika, akcije (1981), video-umjetnost (1983), instalacije, ambijenti, knjige umjetnika (1985). Iz 14. biennala (1987) proizašla je izložba »Kontrolirana gesta — primjeri novog enformela i apstraktnog ekspresionizma« a iz 15 (1989) izložba »Geometrije« (1990). — Riječka Moderna gale-